

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

4. skupna seja Okrajnega zbora in Zbora proizvajalcev dne 14. marca 1958

(Izveček iz zapisnika)

Dne 14. t. m. sta Okrajni zbor in Zbor proizvajalcev na skupni seji in na ločenih sejah razpravljala o predlogu družbenega plana in proračuna okraja Ljubljana.

Predlog družbenega plana je obrazložil podpredsednik Okrajnega ljudskega odbora inž. Ivo Klemenčič, predlog proračuna pa je obrazložil predsednik Sveta za družbeni plan in finance Janko Dekleva.

Po obeh ekspozicijah in po obširni razpravi o obeh predlogih sta zbora sprejela družbeni plan in proračun za 1958. leto.

Ekspoze podpredsednika ing. Iva Klemenčiča k predlogu družbenega plana

Tovariši in tovarišice!

Dovolite mi, da zaradi pravilne presoje predlaganega družbenega plana in akcij, ki so potrebne za njegovo izvršitev, navedem nekaj važnih momentov.

Najprej bom navedel nekaj problemov v zvezi z letošnjo delitvijo dohodka v gospodarstvu. Ta je v bistvu izpopolnitev lanskega delitve, in sicer predvsem v dveh smereh: odpravlja razdelitev gospodarskih organizacij v dve skupini in ju izenčuje glede obremenitve z družbenimi obveznostmi ter ustvarjanja lastnih sredstev, s tem pa tudi v stimulaciji za povečanje proizvodnosti dela, izboljšanje organizacije in k dobremu gospodarjenju nasploh. Na drugi strani nova delitev pravilneje uravnava delitev sproščenih sredstev na plače in sklade podjetja. Letošnja delitev predstavlja nadaljnje povečanje materialne baze za delavsko upravljanje, saj se prosta sredstva podjetij brez bruto minimalnih plač povečanih za 50%. povečujejo v celotnem gospodarstvu pri izvršitvi predvidenega povečanja proizvodnje, za 66%. To povečanje gre seveda gospodarskim organizacijam lanske prve skupine, in sicer v industriji za 178%, gozdarstvu za 165% in prometu za 122%. dočim se vsem nepavšaliranim podjetjem ostalih gospodarskih panog porasla sredstva zmanjšujejo, ker lanskeletna sprostitve v teh panogah ni v zadostni meri upoštevala pravilne delitve sredstev med kolektivom in družbo kot celoto. Vendar znaša zmanjšanje pri vseh teh panogah 581 milijonov, povečanje pa 2 milijardi 674 milijonov, tako da znaša celotno povečanje prostih sredstev v gospodarstvu približno 2100 milijonov ali za 66% v primerjavi z letom 1957.

Ker so ta sredstva na razpolago gospodarskim organizacijam, da jih lahko uporabijo za plače ali za investicije lastne kapitalne izgradnje ali za investicije družbenega standarda, moramo seveda opozoriti na pojave, ki so se že v lanskem letu pojavljali mimo splošno družbenih in socialističnih pogledov.

Povečanje osebnega dohodka na način teh sredstev mora biti dejansko rezultat povečanja storilnosti dela. Že sama delitev dohodka rešuje delno to vprašanje s tem, da prodpisuje izredni zvezni proračunski prispevek v višini 25% od povečanja plače vsakega poedinca, ki preseže minimalno plačo, zvišano za 60%. V lanskem letu so se namreč posamezne gospodarske organizacije poslužile pravice delitve teh sredstev na plače v mnogo višji meri, kot bi bilo to dopustno glede na doseženo produktivnost dela. O tem je bilo že mnogo govora. Danes naj omenim samo nekaj povprečnih odstotkov na posamezne panoge, ki nam pa jasno kažejo znatna pretiravanja posameznih podjetij v okviru teh panog. Industrija je delila 53% posebne udeležbe iz dobička na plače, 47% na sklade, zunanja trgovina 72% na plače, 28% na sklade, prometna podjetja 52% na plače, 48% za sklade, notranja trgovina je delila ostanek dohodka 79% na plače in 21% na sklade. Bili so tudi pri-

pa se to dogaja, je to rezultat na eni strani subjektivnih pomanjkljivosti gospodarskega sistema, na drugi strani pa seveda posledica položaja na našem domačem tržišču ali pa specifičnosti blagovne izmenjave z inozemskim tržiščem. Zato je dolžnost družbe, da kolektive s pomočjo kontrole navaja k dobremu gospodarjenju in v tem smislu vpliva tudi na uporabo ustvarjenih lastnih sredstev.

Važna je gotovo v tej zvezi intervencija družbe v gospodarskih organizacijah glede »prostega« formiranja cen na osnovi zveznega odloka o kontroli cen. Po tem odloku mora gospodarska organizacija za določene proizvode dobiti pristavek za povišanje cene, LO pa ima pravico maksimirati cene živiljskim potrebščinam. Uveljavljanje tega predpisa bo zahtevalo gotove previdnosti, da ne bo imelo za posledico zaviranja proizvodnje ali zmanjšanja založenosti trga. Vendar predstavlja v svojem bistvu kot zaščita za porast življenjske ravni politični ukrep, s pomočjo katerega se bomo borili proti tistim, ki nam kompromitirajo že dosežene uspehe na področju delavskega samoupravljanja.

Posebna obdavčitev plač, intervencija v pogledu formiranja cen in kontrola družbe v pogledu pravilne uporabe prostih sredstev ter dobrega gospodarjenja v podjetjih ne predstavljajo nekega omejevanja samostojnosti kolektivov pri njihovem poslovanju in upravljanju.

LJUBLJANČANI!

V NEDELJO, DNE 23. T. M., BOMO VOLILI POSLANCE
V ZVEZNO IN REPUBLIŠKO LJUDSKO SKUPŠČINO.
MANIFESTIRAJMO TA POMEMBNI DRŽAVNI IN POLITIČNI DOGODEK TER IZOBESIMO NA DAN VOLITEV
ZASTAVE!

PREDSEDNIK MESTNEGA SVETA
DR. MARIJAN DERMASTIA

meri, kjer so se sredstva delila na tak način ob istočasnem zvišanju cen.

Tu je važno predvsem dvojje. Jasno nam mora biti, da sredstva, ki niso bila ustvarjena s povečano storilnostjo, čeprav pripadajo po vseh predpisih podjetju, ne morejo biti uporabljena za plače, niti jih kolektiv ne more uporabiti mimo politike družbe, ki jo v tem primeru predstavlja komuna. Družba namreč ne more dopustiti, da se ne bi prosta sredstva gospodarskih organizacij formirala v skladu s povečanjem storilnosti dela. V kolikor

Prej navedeni primeri jasno govore, da obstajajo gotove anarhične tendence posameznih kolektivov tako glede formiranja plač, kakor tudi lastnih sredstev nasploh. Taki postopki nam danes najbolj ogrožajo dvig splošnega standarda, ker izkoriščajo objektivne težave in si hočejo prilastiti več, kot jim pripada. Zato je intervencija družbe v takih izjemnih primerih popolnoma na mestu.

Tudi v pogledu izredne obdavčitve plač obstajajo gotove nejasnosti, zaradi katerih se širi tendenca

odpraviti norme. V osnovo za izredno obdavčitev se namreč šteje tudi prekoračevanje norm, izplačila za nadure, premije, skratka celotni osebni dohodek vsakega poedinca kolektiva. Ta obdavčitev se začne takrat, ko osebni dohodek preseže za 60% povečano minimalno plačo, kar predstavlja praktično 128% plače po tarifnem pravilniku. V lanskem letu, ko se je prekoračevanje norm izplačevalo tako rekoč iz materialnih stroškov, so bile gospodarske organizacije zelo liberalne v pogledu postavljanja norm. Nekatera podjetja, tipično je to predvsem za nekatera kovinska podjetja, ki so šele v stadiju prehoda od obrtniškega na industrijski način proizvodnje, so presežala norme v povprečju kar za okrog 50%. Danes pa ugotavljajo, da bodo morala zmanjšati proizvodnjo, ker jim ustvarjeni dohodek ne bo omogočal prenesti take obdavčitve osebnih dohodkov. Taka podjetja bodo morala razčistiti, kakšen je delež posameznega člana kolektiva na njegovem delovnem mestu pri povečanju proizvodnje kot posledice prehoda iz obrtniškega v industrijski način dela, kakšen pa je delež družbe, ki je s splošnim povečanjem svoje gospodarske moči in vlaganjem sredstev, ki jih je družba sprostila v te namene, omogočil tako povečanje proizvodnje. Če bodo prizadeti kolektivi to sami pri sebi razčistili, bodo razumeli, da na tak način ustvarjena sredstva ne gre dajati vzporedno s povečano proizvodnjo za povečanje osebnega dohodka, ampak da družba upravičeno terjaja, da se tako pridobljena sredstva vlagajo v nadaljnje povečanje proizvodnje in ostale družbene potrebe.

Tudi glede letošnjega sistema nadurnega dela obstajajo gotovi pomisleki, češ da bo zaviral povečevanje proizvodnje. Gotovo je, da bo zahtevala uvedba novih predpisov gotovo objektivno presojo in treznost. Vendar je treba priznati, da je izplačevanje nadur marsikje pomenilo že nek sistem dopolnilnega zaslužka, namesto da bi se podvzeli ukrepi za zvišanje storilnosti dela in s tem realno vplivalo na povečanje osebnega dohodka. Na drugi strani pa tudi ne smemo prezreti dejstva, da povečevanje osebnega dohodka na račun nadur zmanjšuje interes delavca za izboljšanje njegove kvalifikacije, predstavlja v bistvu tudi neke vrste uravnilovko, ker na tak način lahko plača kvalificiranega delavca znaša toliko kot nekvalificiranega.

Če navedene probleme v zvezi z delitvijo dohodka in ustvarjanjem večjih lastnih sredstev gospodarskih organizacij povežemo, moramo še enkrat govoriti o pravilni uporabi teh fondov. Gre namreč za dovolj energično kontrolo s strani samih organov delavskega samoupravljanja nad trošenjem sredstev za razne reprezentančne in podobne namene, ki se mnogokrat izkrivljajo zaradi popuščanja vodilnim ljudem v podjetju, ali pa iz čisto sebičnih namenov. Istočasno je treba skrbeti za zadostno usmeritev uporabe teh sredstev v potrebe družbenega stan-

darda kolektiva. Na drugi strani pa gre še za eno stvar.

Sredstva podjetij na področju okraja predstavljajo 50% vseh sredstev, razpoložljivih za investicije, z razpoložljivo amortizacijo pa celo 61,5%. Zato je gotovo na mestu pripomba, da je nujno uporabo teh sredstev vskladiti s splošno politiko investiranja v okviru okraja in občine.

Obstaja vrsta problemov, ki se ne bodo kmalu rešili, če bodo čakali na sredstva iz proračuna ali njegovih skladov, nujno pa jih je treba rešiti v prid povečanja proizvodnje, torej končno tudi v prid gospodarskih organizacij samih. Gre za finansiranje izgradnje neke vrste javnih služb, kot je n. pr. preskrba z električno energijo, izgradnja skladiščnih prostorov, urejanje voda in preskrbe z vodo in podobno. Mislim, da bomo morali najti oblike skupnega zbiranja sredstev na osnovi nalog, ki jih bo komuna koordinirala preko družbenega plana ali konkretnih sklepov sporazumno s posameznimi gospodarskimi organizacijami, oziroma njihovimi združenji. To pa ne bo predstavljalo kratenja svobode delavskemu upravljanju, ker bo to predstavljalo vsklajevanje politike posameznih gospodarskih organizacij med seboj s politiko komune kot celote. V tej smeri bo treba odločne politične akcije preko zborov volivcev in zborov proizvajalcev v smeri preprečevanja delovnih kolektivov, da je tako vsklajevanje v interesu celotnega področja komune in s tem tudi v interesu gospodarske organizacije kot take in njenega kolektiva, ki živi na tem področju. Če upoštevamo še to, da se ta sredstva mnogokrat ne obračajo in ležijo neizkoriščena dalje časa, daje že to družbi pravico, da odstranjuje tako nastalo gospodarsko škodo.

Ta problem pa je treba reševati tudi s koordiniranjem potreb posameznih gospodarskih organizacij v okviru posameznih panog, oziroma združenj. Tu je možno uporabiti sredstva skladov posameznih podjetij za potrebe, od katerih bodo imele korist vse udeležene gospodarske organizacije, ali pa jih uporabiti v novo investicijo, ki bo nadomestila več starih, izčrpanih zmogljivosti.

V tej zvezi naj omenim še priporočilo družbenega plana občinam, naj uvedejo dopolnilni proračunski prispevek, ki ga je možno po določilih zveznega družbenega plana predpisati maksimalno v višini 10%. Priporočilo predlaga uvedbo tega prispevka v maksimalni višini v tistih panogah gospodarstva, ki so v lanskem letu bile v prvi skupini podjetij in se jim zato letos bistveno povečujejo lastna sredstva (industrija, gozdarstvo, promet, zunanja trgovina). Zato pomeni ta predlog gotovo obliko koncentracije sredstev podjetij v okviru obstoječih zakonskih predpisov za skupne potrebe negospodarskih investicij. Ta predpis predstavlja v zunanji trgovini 0,016% od prometa, v industriji, gozdarstvu in prometu pa 0,12% od bruto dohodka. V odnosu na celotna prosta sredstva predstavlja to približno 3%. Uvedba tega prispevka sicer povzroči, da mora gospodarska organizacija plačati izredni zvezni proračunski prispevek od vsake individualne plače zaposlenega, ki preseže plačo po tarifnem pravilniku že za 26,2%, mesto pri prekoračenju za 28%. Ker pa bo ta dodatna obremenitev nastopila kot posledica občinskega dopolnilnega prispevka samo v primerih

povečanja plače v omenjenih mejah, pri plačah pa, ki so že itak presegle 128% plač po tarifnem pravilniku, pa to ne predstavlja neke nove obremenitve, smatram, da bo šel v glavnem občinski dopolnilni proračunski prispevek na račun povečanih lastnih sredstev kot celote.

Plan predvideva povečanje proizvodnje v vseh panogah gospodarstva. Na področju industrije pričakujemo povečanje proizvodnje za 9%. Predvideno povečanje je posledica ekonomskih zakonitosti, dosežanega razvoja, povečane produktivnosti, novih oziroma povečanih zmogljivosti, združenih z rekonstrukcijami in novo vloženimi investicijami v preteklem letu, rednejše in boljše oskrbe z električno energijo in reprodukcijskim materialom ter nadaljnjega razvijanja kooperacije, ki se predvideva zlasti med podjetji kovinske, električne in kemične stroke.

Povečanje proizvodnje se predvideva v vseh strokah industrije, največje pa v kemični industriji, elektroindustriji, industriji usnja in obutve, v kovinski in lesni industriji.

Predvideno povečanje bo gotovo doseženo z mobilizacijo organov delavskega samoupravljanja, s pravilno uporabo delitve dohodka in vseh njegovih mobilizacijskih strani, ter z odpravljanjem subjektivnih slabosti v naši proizvodnji.

Lanski rezultati v kmetijski proizvodnji gotovo niso rezultat samo nadpovprečne letine, ampak tudi razčiščenih pojmov okrog hitrejšega dviga kmetijske proizvodnje v današnjih pogojih gospodarstva. Mislim predvsem na novo neadministrativno vključevanje privatnega kmečkega proizvajalca v borbo za povečano proizvodnjo, na vključevanje, ki z realnim povečevanjem potrošnje na vasi stimulira kmeta, da v lastnem interesu ustvarja večje tržne viške. S povečanjem proizvodnje v ostalih panogah gospodarstva je tako pot v osnovi omogočena. Zdaj leži stvar v prvi vrsti na ustvaritvi potrebnih pogojev znotraj kmetijstva samega in pa v izboljšanju posredovanja te proizvodnje potrošniku. Gre za povečevanje in izboljševanje proizvodnje reprodukcijskega materiala in zmogljivosti vseh vrst uslug, ki bodo usposobile tako državna kmetijska posestva, kakor kmetijske zadruge in ostale organizacije, da bodo lahko vsakemu neposrednemu proizvajalcu nudile vsakovrstne usluge za pospeševanje proizvodnje od potrebnih kadrov, organizacije, znanstvene službe, službe za strojno obdelavo zemlje, semenske, veterinarske, predelovalne službe itd. Zato se morajo nadalje krepiti naša državna posestva, v nič manjši meri pa tudi zadruge, ki morajo v ta namen zbrana sredstva v svojih fondih pravilno trošiti. S tako izboljšano organizacijo bodo lahko šle zadruge v pogodbene odnose za povečano proizvodnjo z neposrednim proizvajalcem, hodisi na načelu kontrahiranja ali na osnovi kooperacije. Plan predvideva tako sodelovanje na različnih področjih: poljedelstvu, sadjarstvu, živinoreji v znatno večjih količinah kot v lanskem letu. Vendar pa ta oblika ne bo učinkovita, če se s strani obeh pogodbenih strank ne bo izpolnjevalo obveznosti. To je osnovna naloga, ki bo odločilna za tak pozitiven način pritegovanja neposrednega proizvajalca.

Važna naloga v kmetijstvu je tudi nadaljevanje melioracijskih del

na Ljubljanskem barju. V ta namen ustanovljeni Zavod mora krepko zastaviti začeta dela.

Gradbeništvo mora v letošnjem letu izvršiti težko nalogo. Tempo stanovanjske izgradnje bistveno povečujemo, kar nam dopušča večja sredstva, saj predvidevamo okrog 1500 nasproti 1200 vseljenih stanovanjskih enot v lanskem letu. Ze za izvršitev te naloge je potrebno, da gradbena podjetja podvzamejo posebne mere za povečanje zmogljivosti, tako v opremljenosti kot v delovni sili. Za opremo je mogoče sredstva dobiti predvsem iz splošnega investicijskega sklada. Zato morajo biti investicijski programi že pripravljeni. V zvezi z delovno silo pa se je treba rešno lotiti vprašanja namestitve. Ljudski odbori načeloma ne dajejo dovoljenj za koncentrirana naselja v barakah. Zato bodo morali zagotoviti sredstva iz stanovanjskih skladov za izgradnjo stalnih stanovanjskih zmogljivosti za gradbene delavce, predvsem kvalificirane, dočim bo za nekvalificirane moral veljati sistem gradnje barak na gradbiščih.

Dodatno obremenitev gradbene operative pa predstavlja izgradnja avtomobilske ceste Ljubljana-Zagreb, ki bo absorbirala gotovo število razpoložljivega kadra in opreme. Mislim, da je važno podčrtati, da moramo izvršiti obe nalogi, tako avtomobilsko cesto, kakor predvideno izgradnjo stanovanj. Zato morajo gradbena podjetja posvetiti vso pozornost razporeditvi in obremenitvi tehničnega kadra, s čemer bi bilo mogoče povečati zmogljivosti in zadošiti zahtevam investitorjev.

Kritična je seveda tudi oskrba z gradbenim materialom. V lanskem letu izvršene rekonstrukcije opekarn bodo sicer že letos dale gotove rezultate, ki se kažejo v 9% povečanju proizvodnje, vendar bo največja med njimi, to je Ljubljanske opekarne, za katero so odobrena zvezna sredstva, gotova šele prihodnje leto. Vendar z vsem tem ne bomo krili potreb naraščajoče stanovanjske izgradnje, opeko bomo morali še voziti iz oddaljenih krajev in plačevati visoke prevozne stroške. Zato je nujno povečati te zmogljivosti na področju OLO in pripraviti letos vso dokumentacijo za gradnjo nove opekarne.

Kljub povečanju obrtniške proizvodnje v lanskem letu, mora veljati tudi letos posebna skrb tej gospodarski panogi. Za vsako ceno moramo doseči povečanje zmogljivosti socialističnega sektorja obrti, in sicer predvsem v dveh smereh: v uslužnostni obrti z izboljšanjem opreme obstoječih obratov, z organizacijo novih servisov, predvsem za kritje vsakdanjih potreb gospodinjstva. Za to se naj zainteresira poleg proizvodnih podjetij, ki si s tem zagotovijo tudi večji plasma svojih proizvodov, tudi trgovska podjetja, kar mora sloneti seveda na ekonomski stimulaciji, ki jo je mogoče doseči z ugodnimi krediti, pavšaliranjem družbenih obveznosti in drugim. Na tem področju mora priti letos do večjega izraza tudi aktivnost stanovanjskih skupnosti, ki bodo s pravočasno pripravo svojih potreb lahko z majhnimi sredstvi iz lastnih ali občinskih virov večale zmogljivosti prav tistih uslug, ki so gospodinjstvu vsak dan potrebne, pa vendar niso ekonomsko toliko stimulatívne, da bi jih obrtna podjetja pri današnji konjunkturi rada prevzemala (šivalnice, pralnice, likalnice in podobno) in ki prene-sejo občasno zaposlitev delovne sile.

Na drugi strani pa je še vedno močno peče vprašanje gradbenih obrtnih zmogljivosti od instalaterjev, kleparjev in podobnega do proizvodnje gradbenega pohištva. Tu bomo morali na eni strani nadaljevati z organizacijo serijske proizvodnje v industriji in večjih obrtnih podjetjih, na drugi strani pa bomo morali, da gradbena podjetja sama organizirajo te službe. Tu je predvsem važna vzgoja novih kadrov. Letos se mora pričeti z gradnjo vajenske šole, za katero so že v lanskem letu obstajala sredstva, pa se je gradnja zaradi načrtov zavlekla.

Naša politika do privatne obrti v letošnjem letu mora, mislim, sloneti prav tako na nadaljnjem povečevanju zmogljivosti, s tem da ostanemo pri širokem odobranju obrtnih dovoljenj, v davčni politiki pa na obremenitvi lanskega leta ob bolj-šem ugotavljanju davčnih osnov.

Posebno pozornost moramo letos posvetiti oskrbi obrti s surovinami, ker je na tem področju z likvidacijo ONP nastal nov položaj. Gre za to, da trgovska mreža v celoti prevzame ali na novo organizira to nalogo, predvsem kar se tiče oskrbe z deficitarnim materialom, na drugi strani pa da poskrbi za plasma gotovih izdelkov, ki zahteva v gotovih strokah specifičnih prijemov, kar se da organizirati z ustanovitvijo posebne agencijske službe. Gre za to, da se podvzeti ukrepi še izpopolnijo. Doslej je bilo že organizirano državno podjetje agencijskega značaja »Galis« in posebna prodaja obrtniškega reprodukcijskega materiala lesne in kovinske ter tekstilne stroke.

Glede investiranja v obrt bi bilo treba izdelati konkretne plane in glede potreb po obrtnih uslugah za posamezna področja, kar bo omogočilo večje koriščenje investicijskih sredstev v te namene. Upoštevati pa moramo, da mnogokrat obrtna podjetja ne morejo prevzemati investicijskih kreditov tudi pod najugodnejšimi pogoji, zato je nujno, da občine v svojih proračunih predvidevajo gotova sredstva za dotiranje v najnujnejših primerih.

Predlog plana predvideva nadaljnjo povečanje prometa v trgovini, ki se povečuje nasproti letu 1956 za 33%. To omogoča povečevanje proizvodnje, tako kmetijskih, kakor industrijskih artiklov, ki se bistveno orientirajo na potrebe široke potrošnje v skladu z našo splošno gospodarsko politiko, povečuje pa se tudi uvoz. Na drugi strani pa omogoča predvideno povečanje prometa v trgovini tudi večji plačni fond.

Vprašanje preskrbe bomo morali v letošnjem letu posvetiti največ pozornosti. Tu gre v glavnem za dve osnovni vprašanji: za skrajšanje poti blaga od proizvajalca do potrošnika in za fizično usposabljanje trgovske mreže za izvršitev povečanih nalog.

Nenehno moramo delati na izboljšanju organizacije. Število grozističnih trgovin v glavnem zadovoljuje v kolikor morda ne bi kazalo združiti šibkejša podjetja z večjimi. V trgovini na drobno je situacija podobna. Delitev dohodka v gospodarstvu in situacija na tržišču namreč kaže, da so v interesu boljšega funkcioniranja preskrbe pri mernejša močnejša podjetja, ki bodo na eni strani sposobnejša izločati grosista kot vmesni člen med proizvajalcem in potrošnikom, na drugi strani pa se bo na ta način lahko vršila gotova koncentracija lastnih sredstev, ki so posebno z letošnjo delitvijo dohod-

ka zelo razdrobljena. Taka koncentracija v smislu ekonomskega jačanja detaljne trgovine bo njo samo krepila v borbi za ugodnejše pogoje, ki jih mora nuditi grosistična mreža in proizvodnja sama, na drugi strani pa tudi ne pomeni zmanjšanja konkurence, ampak nasprotno, saj je ta v veliki meri odvisna od same ekonomske moči podjetja in pravilne razporeditve samih poslovalnic. Problem nastaja pri izločanju trgovskih poslovalnic iz kmetijskih zadrug. Lokalna potreba namreč terja, da poslovalnica ostane, bo pa marsikje deficitna. Zato se naj ObLO poslužijo možnosti zniževanja obveznosti in pavšaliranja.

Približevanje proizvodnje potrošniku bomo dosegli tudi s podpiranjem ustanavljanja samostojnih trgovskih podjetij po direktnih proizvodnih in industrijskih podjetjih in kmetijskih zadrug. Seveda je trg s kmetijskimi pridelki vprašanje za sebe. Pravilno razvijanje tega tržišča bo gotovo v osnovi urejalo predvsem proizvodnja sama. Dosedanja organizacija preskrbe, predvsem Ljubljane, je izvršila svojo nalogo, lahko rečem, v glavnem boljše, kot v ostalih večjih centrih, kjer so namreč ljudski odbori v zadnjih letih redno pokrivali težke izgube, cene pa so bile na tržišču pogosto višje, kot pri nas. Zato moramo biti do gotove mere previdni pri večji reorganizaciji te službe. Seveda predstavlja sedanje stanje gotove značilnosti monopola, predvsem v oskrbi za mesom. Tu še danes obstajajo proizvodna podjetja z večjim številom prodajnih mest, ki so seveda v popolni odvisnosti glede nabave blaga. ObLO še niso resno pristopili k predvideni ločitvi trgovine od proizvodnje in mislim, da je v interesu potrošnikov, da to čimprej store. Prav tako pa bomo morali na področju preskrbe s poljedelskimi proizvodi omogočiti čim širšemu krogu direktnih proizvajalcev, da nudijo svojo proizvodnjo direktno trgovini na drobno. S tem bo na eni strani izrinjen grosist tam, kjer potreba po zadostni preskrbi tega ne zahteva, na drugi strani pa bo s tem zmanjšan vpliv lokalnih proizvajalcev na

formiranje cen, čemur obstoječa organizacija ni mogla v dovoljni meri odgovorjati. To bo prav posebno prišlo do izraza ob bistvenem povečanju kmetijske proizvodnje, ko bo proizvajalec prisiljen sam ponujati proizvodnjo, če bo hotel preprečiti, da mu bo propadla.

V tem smislu kaže forsirati organizacijo trga na debelo, ki se je v preteklih letih formiral več ali manj stihijsko, ki ga pa treba v bodoče primerno opremiti, da bodo tudi oddaljeni proizvajalci imeli primerne pogoje za neposredno prodajo svojih pridelkov.

S tem pa prehajam na drugo vprašanje izboljšanja preskrbe, to je na fizično usposobitev trgovske mreže za izpolnjevanje postavljenih nalog.

Ce hočemo izpolniti vse te naloge, moramo seveda našo investicijsko politiko v gospodarstvu usmeriti predvsem na finansiranje potreb za izboljšanje preskrbe.

Potrebe so razvidne iz podatkov predloga plana. Poudaril bi samo to, da vse govorjenje okrog preskrbe ne bo rodilo uspeha, če ne bodo za to na razpolago sredstva, ki bodo omogočala gotov tempo investiranja v prihodnjih letih. Sredstva, ki so predvidena za letošnje leto, pa zagotavljajo to le v gotovi minimalni višini.

Druga stvar pa je, kako zagotoviti sredstva. Iz podatkov predloga plana je razvidno, da bomo razpolagali v investicijskem skladu OLO z okrog 340 milijoni, ObLO pa z okrog 426 milijoni. Od teh sredstev je še iz lanskega leta angažiranih po nepopolnih podatkih okrog 300 milijonov, tako da ostane dejansko na razpolago za finansiranje predvidenega programa okrog 470 milijonov dinarjev. Letos natečena sredstva so namreč v celoti blokirana, prosti so le presežki in blokirana sredstva iz lanskega leta. Zato bodo tudi razpoložljiva sredstva za okrog 60% nižja od lanskeletnih razpoložljivih investicijskih sredstev v gospodarstvu.

Struktura predlaganih potreb, če upoštevamo še 100 milijonov, ki bi jih morale občine poleg izgradnje pekarne osigurati za potrebe obrti, je naslednja:

Trgovina	570.000.000 din	52,8
Obrt	158.000.000 „	14,1
Gradbeništvo	44.000.000 „	4,0
Kmetijstvo	36.000.000 „	3,4
Industrija	280.000.000 „	25,7
	1.088.000.000 din	100,0

Ce upoštevamo, da predstavlja jo potrebe industrije v glavnem samo udeležbo pri zveznih kreditih, ki so že delno odobreni in da bo predvsem industrija zaradi ugodne delitve dohodka lahko krila ostale najnujnejše potrebe za lastnimi sredstvi, mislim, da je struktura potreb pravilna. Na drugi strani pa moram ugotoviti, da pa razpoložljiva sredstva ne zadostujejo niti za pokritje potreb same trgovine. To se pravi, da moramo iskati dodatne vire. Predvsem moramo napotiti vse gospodarske organizacije, katerim značaj investicij to dopušča, na zvezne natečaje. Pri tem morajo predvsem industrijska podjetja predvideti večjo lastno udeležbo za razbremenitev skladov LO, če hočejo, da bodo uspela na natečajih. Na tak način računam, da bomo zmanjšali deficit v naši investicijski bilanci za okrog 250 milijonov, in sicer v trgovini za okrog 200 milijonov (skladišča in prevozna sredstva, pri čemer moramo računati na okrog 30%-no lastno udeležbo), v indu-

posredne koristi potrošnika, potem je jasno, da lahko v interesu splošnega reševanja osnovnih problemov apeliramo tudi na sodelovanje potrošnikov.

Svet za gostinstvo in turizem ter Svet za telesno kulturo predlagata, da se dosedanja stopnja davka na alkoholne pijače poviša od 10% na 20%, kar bi zneslo za področje okraja okrog 110 milijonov, ki bi se v smislu predloga družbenega plana uporabili za potrebe družbene prehrane in gostinstva ter vzdrževanje športnih objektov, za kar prav tako nimamo kritja v razpoložljivih sredstvih. V nasprotnem primeru namreč lahko črtamo vse ostale investicije in še s preostalimi sredstvi ne bomo krili potreb v trgovini.

Poleg tega bi na primer s povišanjem davka na maloprodajni promet od 2% na 4% v glavnem pri industrijskih artiklih (ker se na živilske artikole ne predpisuje) v okviru okraja zbrali v enem letu 480 milijonov, v okviru mesta pa 360 milijonov, letos bi to predstavljalo sorazmerno manj, ker bi predpis stopil v veljavo kasneje. Predlog plana teh sredstev ne bilansira, ker je za tak ukrep potrebna predhodna soglasnost zborov volivcev, ampak samo priporoča občinskim ljudskim odborom, da za pokritje investicijskih potreb v gospodarstvu naidejo dodatna sredstva. Svet za tržišče pa predlaga, da Okrajni ljudski odbor priporoči vsem občinskim ljudskim odborom, da se nova stopnja tega dohodka uvede samo pod pogojem, če se ta sredstva uporabijo izključno v namene izboljšanja preskrbe.

Zato bi morali tudi o programih uporabe sredstev razpravljati in odločati predhodno zbori volivcev.

Razen tega moramo ugotoviti, da bi bil tak način zbiranja sredstev najbolj pravičen, saj bi jih krili vsi potrošniki, ki se poslužujejo koncentrirane trgovske mreže, ker odpade na mestne potrošnike le okrog 50% detalističnega trgovskega prometa z industrijskimi artikli. Pri tem pa ni nujno, da bi se zaradi predlaganega povišanja marže v trgovini dvignile za polni iznos povišane davka.

Skrb za izboljšanje preskrbe predstavlja eno naših najvažnejših nalog. Zato je za nadaljnji razvoj trgovine važno utrditi tudi potrošniške svete in jim omogočiti materialno osnovo. Družbeno upravljanje moramo postopoma uvesti v vsa področja naše trgovine.

Način pokrivanja proračunov ljudskih odborov iz gospodarstva je dobil tudi dokončno obliko na principu proračunskega prispevka od osebnega dohodka. Dočim je v lanskem letu še vedno 1. grupa podjetij odvajala del dobička. S tem naj bi se približali formiranju proračunskih dohodkov na bazi principa gospodarske razvitosti, kar pa je letos izvedeno samo še iz stališča zbiranja sredstev, ker smo morali ostati pri kvotiranju proračunov, če nismo hoteli nekaterim LO onemogočiti izvajanje njihovih nalog. Pač pa je s tem načinom pokrivanja proračunov napravljen velik korak naprej v pogledu sigurnosti dotoka sredstev. Fiktivnost proračunov je namreč zmanjšana na minimum, to se pravi na toleranco odstopanja pri uporabi lestvice za izračun proračunskega prispevka. Večjo natančnost pa je možno doseči v okviru samega ljudskega odbora.

Brez prenosov iz preteklih let in posojil bodo sredstva OLO in ObLO

v primerjavi z letom 1957 porastla za 18%, pri tem proračunska za 31%, skladi pa za 10%, če bodo ObLO predpisali dopolnilni proračunski prispevek po predlogu plana. Sredstva iz gospodarstva se povečujejo pri tem za 15%, dohodki izven gospodarstva pa za 24% (predvsem zaradi novega proračunskega prispevka iz osebnega dohodka).

Izračun dohodkov izven gospodarstva sloni predvsem na lanskeletni realizaciji, ki je pri dohodkih, ki bazirajo na po planu predvidenem povečanju proizvodnje, oziroma prometa, analogno povečana. To velja za vse vrste prometnih davkov. Glede davčne politike mislim, da moramo ugotoviti sledeče:

Dohodnini, tako kmetijska, kakor od ostalih poklicev, ostaneta na lanskeletni višini, ker se katastrski dohodek ne menja in tudi davčna lestvica ostane ista, pri ostalih poklicih pa je seveda važno pravilno ugotavljanje davčnih osnov, kar še vedno ni zadovoljivo. V tej smeri je pričakovati pravičnejše obremenitve med posameznimi davkoplačevalci in v toliko tudi možnost povečanja dohodkov. Uvedba proračunskega prispevka tudi v privatnem sektorju ne pomeni neke dodatne obremenitve, ker predstavlja ta prispevek istočasno odbitno postavko pri izračunu davčne osnove.

Pri lanskeletnem povišanju cen kmetijskim artiklom ob bistvenem povečanju proizvodnje pa smatram, da bi ObLO lahko ustvarili dodatna sredstva na račun povišane potrošne fonda na vasi, ki je bil ustvarjen brez kritja s povečano proizvodnjo. Zato predlog plana predlaga povišanje občinskih doklad od lanskeletnega okrajnega povprečja 12% na 18%, tako da bi se sukala povprečja za posamezne občine vsaj med 12% in 26%, upoštevajoč pri tem možnost ustvarjanja diferencialne rente. Seveda je pri tem mogoče znotraj občine predpisati za posamezne katastrske občine ali predele različne odstotke.

Pri razdelitvi sredstev smo se, kot sem že omenil, morali držati dosedanjega principa določanja proračunskih kvot. Obrazložitev okrajnega proračuna predstavlja posebno točko, zato naj omenim samo to, da okrajne gospodarske investicije pokrivamo skoraj v celoti s posojilom iz okrajnih skladov. Za bilansiranje dohodkov izračunane občinske proračunske kvote pa slone na ugotavljanju najnujnejših potreb za redno poslovanje občinskih ljudskih odborov. Finansiranje vsake nove dejavnosti in gospodarskih investicij pa je prepuščeno preostalim prostim sredstvom, oziroma povečanju posameznih dohodkov in najetju posojil iz skladov.

Minimalne proračunske kvote obsegajo osebne dohodke na osnovi staleža v decembru 1957, povečane za predvideno povišanje plač in novo uvedeni proračunski prispevek. Pri materialnih izdatkih pa pokriva kvota kot prvenstveno kritje realizacije v lanskem letu za prosveto in zdravstvo, pri čemer so funkcionalni izdatki v šolah povišani za 20%. Smatrali smo namreč za potrebno, da se da šolstvu večji poudarek, ker proračuni teh ustanov ostajajo zadnja leta v glavnem na isti višini, znotraj se pa vsakoletno povečujejo osebni izdatki na račun funkcionalnih kar gotovo vpliva na kvaliteto pouka. Ostali materialni izdatki so pokriti v višini realizacije 1956, pri čemer so upoštevani izdatki za prenesene ustanove v lanskem letu. Tako dobljene minimal-

ne kvote so povečane za 5%, zaradi izravnania, in znašajo 2,666 milijonov dinarjev.

Od pokrivanja okrajnega proračuna in tako izračunanih kvot seveda zavisi, koliko sredstev ostaja prostih za finansiranje nalog, ki jih ObLO smatrajo za najnujnejše. Če sprejmemo okrajni proračun, kot je predložen, potem ni važna razdelitev tistih dohodkov, ki se delijo med OLO in ObLO. Zato so odstotki participacije na teh dohodkih za posamezne občine različni in slonijo predvsem na tem, da predstavljajo še vedno gotovo stimulacijo za redno pobiranje teh dohodkov. Važno je pa bilansirati neobvezne fakultativne dohodke v enakem odstotku za vse občine. S tem namenom predlog izloča skupne potrebe občin na področju mesta Ljubljane v višini 575 milijonov, ki jih je v lanskem letu pokrival okrajni proračun, ostanek 2091 milijonov pa bilansira z enakim odstotkom neobveznih dohodkov v višini 59,2%. Pri tem enakem merilu zmanjkajo ObLO Dobropolju, Kočevju, Sodražici in Vrhniki sredstva za pokrivanje minimalnih kvot, kar jim pokriva okrajni proračun z dotacijo v skupnem znesku 22.430.000 din.

Skupne potrebe ljubljanskih občin v višini 575 milijonov so razvidne iz predloga proračuna. Ker pa te potrebe služijo tudi zunanjim občinam vsaj v višini do 18%, se 100 milijonov teh izdatkov krije z nadaljnjim bilansiranjem neobveznih dohodkov zunanjih občin, kar dvigne odstotek na 86%, pri mestnih občinah pa na 95% neobveznih dohodkov. Seveda pa moramo upoštevati, da so s tem krite že dodatne občinske potrebe v omenjeni višini. Prenesene naloge javne gozdarske službe se še naprej financirajo iz dosedanjih virov.

Tako ostane z uvedbo dopolnilnega proračunskega prispevka in presežki iz lanskega leta občinam še ca. 313 milijonov za povečanje proračunov, oziroma za proračunske investicije, kar je v primeru z lanskim letom razmeroma malo.

Ekspoze predsednika Sveta za družbeni plan in finance Janka Dekleve k predlogu proračuna

Predlog proračuna Okrajnega ljudskega odbora za leto 1958 je sestavljen skladno s smernicami petletnega perspektivnega plana in v okviru določil zveznega in republiškega družbenega plana. Na teh osnovah so postavljeni tudi instrumenti družbenega plana okraja, ki jih je obrazložil podpredsednik tov. inž. Klemenčič in ki že določajo višino okrajnega proračuna. Čeprav so v dosednji proračunski sistem vnešeni v smislu Zvezne resolucije novi elementi in spremembe v smeri objektivizacije, lahko kljub temu ugotovljamo, da ima letošnji proračun še vedno mnogo negativnih potez starega kvotiranega proračuna. S tega vidika je treba razumeti še vedno obstoječo nevidnost okrajnega proračuna, ki je od teh še starih elementov prizadet.

Osnovne značilnosti predloga proračuna so:

1. Predlog upošteva zvišanje osebnih izdatkov po novih predpisih, pri čemer se upošteva število uslužbencev le po sedanjem stvarnem stanju.

2. Za materialne izdatke se je pri sestavi predloga upoštevalo načelo, da ne smejo presegati potrošnje leta 1957, razen če pridejo v poštev nove kapacitete ali pa povečanje dejavnosti posameznih zavodov, oziroma organov (n. pr. nova sodišča).

Zato predvidevamo, da se bodo ObLO poslužili pravice najetja posojil iz skladov, in sicer iz investicijskega vsaj v višini 25%, kar znaša ca. 106 milijonov, in iz stanovanjskega v višini 10 do 15%, kar znaša okrog 322 milijonov dinarjev. Iz teh zadnjih sredstev bi se pokrivalo prvenstveno izgradnjo šol, ki ima prioriteto pred vsemi ostalimi negospodarskimi investicijami. Ker kljub tem posojilom ObLO Grosuplje in Vrhnika ne zmoreta pokriti izgradnje novih šol, predvideva okrajni proračun namensko dotacijo, in sicer za dograditev šole v Smarju-Sap 8 milijonov, na Vrhniki pa 20 milijonov. Za finansiranje programa izgradnje šol na področju ljubljanskih občin v višini 250 milijonov pa naj bi vse prizadete občine skupaj krile s posojilom iz svojih stanovanjskih skladov v višini 15%.

Če primerjamo tako ustvarjena proračunska sredstva z lanskimi realizacijami, vidimo, da se povečujejo za ca. 14%. Pri tem se udeležba OLO znižuje od 49 na 40%, občin pa povišuje od 51 do ca. 60%. To je seveda predvsem posledica izločitve skupnih potreb mestnih občin iz okrajnega proračuna.

Skladi OLO in ObLO se povečujejo, kot rečeno, za 10%. Pri tem pa so vsa natečena sredstva investicijskih in gozdnega sklada v celoti blokirana, sklada za kadre 60%, stanovanjskega 25%, ostalih skladov pa 40%. Zato ostaja v letošnjem letu v primerjavi z letom 1957 razpoložljivih sredstev v investicijskih skladih 36%.

v cestnih skladih	72%
v gozdnem skladu	58%
v gasilskem skladu	37%
v skladu za pospeš. kmet.	36%
v skladu za kadre	102%
v stanovanjskih skladih	91%

Skupaj je letos razpoložljivih v fondih LO 66% lanskega letnega sredstev. Zato bo potrebno s temi sredstvi racionalno gospodariti.

Predlagam, da tako utemeljeni družbeni plan sprejmete.

po izločitvi dotacij občinam in obveznosti iz preteklih let in znaša povečanje 394.100.000, v tem primeru torej povečanje za 20,9% nasproti potrošnji v letu 1957.

Pri tem kaže največji porast zakonsko določen dvajset osebni izdatkov ter prenos nekaterih šol v okrajni proračun, in sicer skupno 275.355.000 ali 37,9% nasproti izvršitvi v letu 1957. Ostalo povečanje gre na materialne izdatke, kar bom obrazložil pozneje.

Omenjene nove plače so v glavnem že predvidene pri posameznih ustanovah. Ker pa še nimamo vseh tozadevnih predpisov, ni mogoče stanja točno izračunati in lahko z gotovostjo pričakujemo primanjkljaj, smo predvideli za to dodatno rezervo v višini 62.750.000.

Po tako predlaganem proračunu se dosedanje razmerje osebnih izdatkov z materialnimi izdatki prav zaradi novega sistema plač poslabša. Saj je n. pr. v letu 1957 razmerje osebnih izdatkov proti materialnim znašalo 38,1% osebnih in 61,9% materialnih, dočim znašajo v predlogu za leto 1958 osebni že 42,1%, materialni pa 57,9%. Izrazito se je poslabšala ta relacija v šolstvu, kjer so v letu 1957 znašali osebni izdatki 71%, materialni pa 29%, dočim znašajo po predlogu za leto 1958 osebni izdatki v šolstvu 75,1%, materialni pa 24,9% kljub temu, da je hotel Svet za družbeni plan in finance prav pri prosveti razmerje zboljšati in predlaga, da se funkcionalni izdatki šolstva zvišajo za 20%, kar pomeni, da se šolstvu materialni pogoji znatno zboljšajo, kljub omenjenemu poslabšanju relacije. To zboljšanje pomeni tudi nadaljevanje že lani započete smeri.

Po predlogu se številčno stanje uslužbenstva v 1958 ne zvišuje proti zasedbi v januarju 1957. Število uslužbenstva brez Tajništva za notranje zadeve znaša 2103 v letu 1957, po stanju 1. januarja 1957 pa je znašalo število uslužbencev, upoštevaje bivši okraj Kočevje, 2072. V teku leta je poraslo število uslužbencev v šolstvu za 74 (od tega na novo prevzete šole 53), v zdravstvu za 10, dočim se je v državni upravi, kljub novemu sodišču na Rakeku in v Litiji s 23 uslužbenci znižalo v celoti za 53, če pa sodišče ne upoštevamo, za 76 uslužbencev.

Kratka analiza posameznih proračunskih delov predloga pokaže, da so posamezni sveti in Svet za družbeni plan in finance pri sestavi predloga upoštevali po eni strani načelo varčevanja, po drugi strani pa predlagajo povečanje, kjer je to po uvodoma navedenih načelih primerno.

V šolstvu porastejo osebni izdatki od 371.131.000 na 508.250.000, t. j. za 37%. Od tega odpade na novo prevzete šole: Vajensko šolo trgovinske stroke s poslovojsko šolo, Gostinsko in hotelsko šolo ter Vajensko šolo v Domu invalidne mladine v Kamniku, skupno na osebne izdatke 32.950.000. Ostanek povečanja predstavlja 28,1% ter se deli na povečanje plač in zvišanje števila uslužbencev, ker se predvideva v šolskem letu 1958/59 znatno število novih oddelkov v srednjih strokovnih šolah zaradi večjega dotoka učencev iz osnovnih šol. V precejšnji meri zvišajo osebne izdatke v šolstvu tudi honorarji, ki so nujni zaradi pomanjkanja učnih moči.

V predlogu proračuna ni zajeta Industrijska papirniška šola Vevče z internatom, ki naj bi jo prevzel

Okrajni ljudski odbor v svoj proračun poleg ostalih, prej navedenih strokovnih šol. Svet za družbeni plan in finance sodi, da ta šola ne spada v pristojnost okraja, ker je od 135 učencev le 9 učencev iz ljubljanskega okraja in ima šola izrazito republiški ali pa celo zvezni značaj.

Socialno skrbstvo ima razmeroma primeren porast osebnih izdatkov 21,3%, ker vključuje posebne vzgojne zavode, katerih uslužbenci imajo zaradi višje strokovnosti tudi višjo preddbo.

Zdravstvena zaščita izkazuje večji porast osebnih izdatkov, in sicer 27,6%, zaradi visokega kvalifikacijskega sestava uslužbencev centralnih preventivnih zdravstvenih zavodov, ki so v sklopu okrajnega proračuna. Pri materialnih izdatkih pa izkazuje zdravstvo celo znižanje, in to zato, ker se bodo deloma že v letu 1958 znižale štipendije za specializante, znatno pa se je znižal izdelek za bolniške obiske otrok na domu, ker preide dežurna služba tudi za otroke na pristojne zdravstvene domove.

Iz proračuna Higienске postaje pa je izločena postavka za male asanacije, ker spadajo ti izdatki v celoti v občinske proračune.

Pri državni upravi znaša povečanje osebnih izdatkov za 20,1%, materialni izdatki pa se znižajo za 8,2%. Povečanje osebnih izdatkov v primerjavi s potrošnjo nastaja deloma tudi zaradi novo ustanovljenega sodišča na Rakeku, ki posluje šele pol leta, ter zaradi predvidenih izdatkov za novo sodišče v Litiji. V povečanju osebnih izdatkov je vključen tudi predlog za povečanje godbe Ljudske milice s študenti-godbeniki, za kar naj bi znesel honorar letno 10.500.000.

Dasiravno je v predlogu zajetih v državni upravi 53 uslužbencev manj proti stanju v začetku leta 1957, meni Svet za družbeni plan in finance, da je število uslužbencev državne uprave še vedno previsoko in priporoča upravi, da se v teku leta število uslužbencev še zniža.

Materialni izdatki same okrajne uprave pa so proti potrošnji v letu 1957 znižani za ca. 10 milijonov.

V zvezi s potrebo po poostreni kontroli trošenja proračunskih sredstev pripravlja Urad tajnika poseben poslovnik, ki bo točneje določil odgovornost načelnikov in šefov pri izdatkih za potovanja, pri trošenju materiala, naročanju potrošnega materiala itd., kar bo nedvomno prispevalo k znižanju izdatkov. Znatni so stroški za sejnine, za vzdrževanje prevoznih sredstev in podobni stroški. Tudi glede teh izdatkov bo treba izdati primerno ukrepe. V preteklem letu pa so občutno porasli tudi izdatki za izredne nagrade zaradi nadurnega dela. Tudi v tem pogledu je Urad tajnika že zavzel ostrejši kriterij ter Svet za družbeni plan in finance to akcijo podpira.

Komunalna dejavnost praktično spada v celoti v pristojnost občin ter je v našem predlogu predviden le obvezni prispevek Vodni skupnosti za ljubljansko barje, ki pa je letos za 20 milijonov dinarjev nižji, kolikor smo dali lani za gradnjo mostov čez Iščico.

(Nadaljevanje v prihodnji številki Glasnika)

Vsebina

Ekspoze k družbenemu planu okraja leta 1958.
Ekspoze k proračunu za leto 1958.